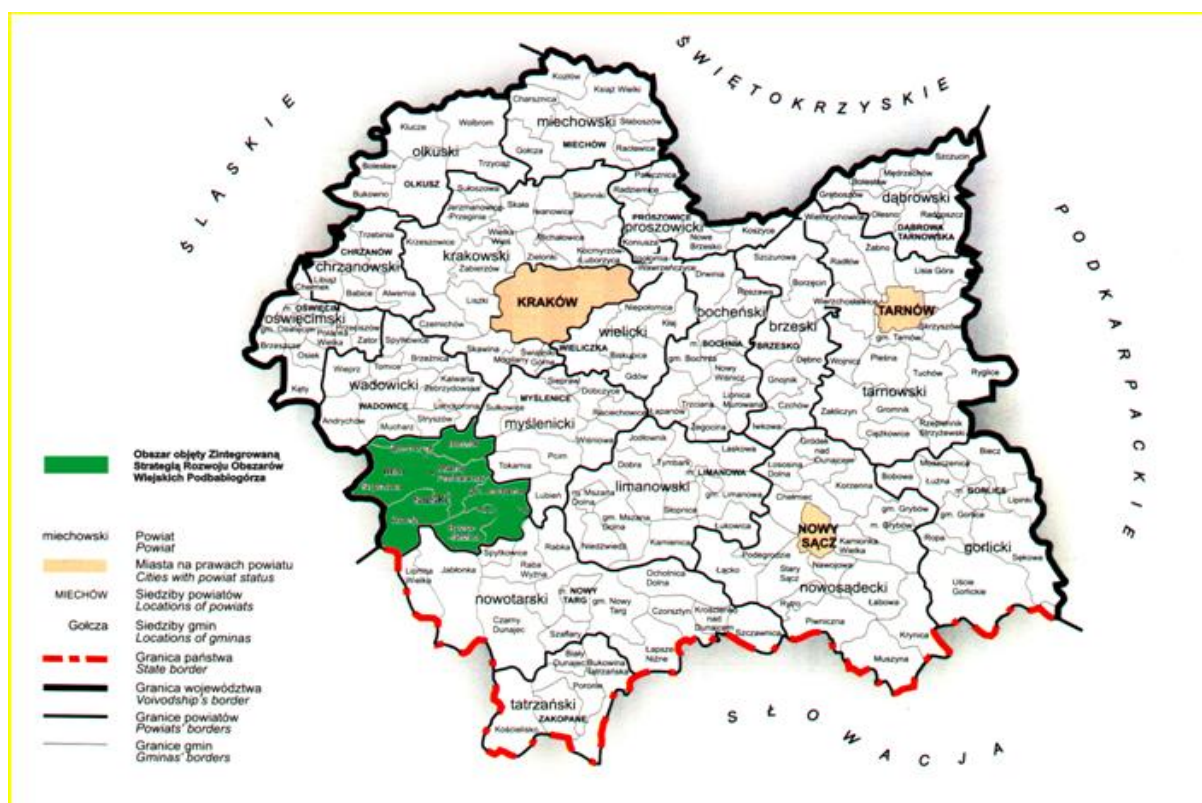

Rozdział II. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

1. Opis obszaru i spójność przestrzenna

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” charakteryzuje wspólne położenie geograficzne i bezpośrednie sąsiedztwo administracyjne.

Obszar obejmuje dziewięć gmin, w tym dwa miasta (Jordanów, Sucha Beskidzka), 1 gminę miejsko – wiejską (Maków Podhalański) oraz 6 gmin wiejskich (Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce). Powierzchnia obszaru wynosi 686 km². Obszar położony jest na południowo-zachodnim krańcu województwa małopolskiego i stanowi 4,52% jego powierzchni. Całość obszaru znajduje się w granicach administracyjnych powiatu suskiego (Sucha Beskidzka). Obszar graniczy z powiatami: wadowickim, myślenickim, nowotarskim (woj. małopolskie) i żywieckim (woj. śląskie), oraz z Republiką Słowacką: powiat Námestovo (kraj Žyliński).

Mapa obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

Na obszarze Stowarzyszenia w roku 2020 mieszkało 83 429 osób, co z rokiem 2015 oznacza spadek o 746 osób. Pięć gmin zanotowało spadek liczby ludności. Są to: gmina Zembrzyce, Zawoja, Maków Podhalański, Sucha Beskidzka i Miasto Jordanów. Największy spadek zanotowała gmina Sucha Beskidzka (spadek o 440 osób). Natomiast 4 gminy zanotowały wzrost liczby mieszkańców. Są to: gmina Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów i Stryszawa. Największy przyrost zanotowała gmina Stryszawa (wzrost o 228 osób).

Gmina	Liczba ludności		Powierzchnia [km2]	
	2015	2020	2015	2020
Jordanów (1)	5 324	5 312	21	21
Sucha Beskidzka (1)	9 432	8 992	28	28

Budzów (2)	8 814	8 823	74	74
Bystra-Sidzina (2)	6 786	6 821	81	81
Jordanów (2)	11 011	11 172	92	92
Maków Podhalański (3)	16 351	15 932	109	109
Stryszawa (2)	11 777	12 005	114	114
Zawoja (2)	9 058	8 891	128	128
Zembrzyce (2)	5 622	5 481	39	39

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” charakteryzuje się nie tylko spójnością przestrzenną, ale także spójnością społeczną, gospodarczą i środowiskową. Razem taka spójność tworzy bardzo dobre warunki do wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanej przez Społeczność. Niniejsza LSR jest przygotowana w odpowiedzi na oddolne potrzeby mieszkańców, którzy wyrazili swoje zdanie w czasie licznych spotkań konsultacyjnych mających miejsce w okresie ewaluacyjnym poprzedniej Strategii. Szczegóły dotyczące procesu konsultacyjnego opisane są w rozdziale III.

2. Wielofunduszowość

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność opracowana przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” jest strategią wielofundusową. Oznacza to, że jest ona współfinansowana przez różne Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (EFSI). W ramach realizacji wdrażania będą operacje wspierane przez:

- a) Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),
- b) Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+),
- c) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Poszczególne EFSI obejmują swoim zakresem oddziaływania cały obszar LGD, czyli każdą z 9 wchodzących w skład Stowarzyszenia gmin. Oznacza to, że w każdej z nich będzie możliwość realizowania operacji w ramach każdego z wymienionych powyżej Funduszy.

3. Spójność przyrodnicza

Jest to obszar typowo górski, a naturalne bogactwo regionu stanowią lasy, zajmujące 46,4% jego powierzchni. Południowa część obszaru Podbabiogórze, położona najwyżej, znajduje się na terenie Beskidu Żywieckiego, który dzieli się tu na trzy mniejsze jednostki geograficzne: Pasma Babiogórskie z najwyższym szczytem całych Beskidów Zachodnich, Babią Górą (1725 m n.p.m.), Pasma Polic (Polica, 1369 m n.p.m.) oraz Pasma Jałowieckie, zwane też Przedbabiogórskim (Jałowiec, 1111 m n.p.m.). Charakterystycznym elementem krajobrazu północnej części powiatu są natomiast wzniesienia należące do niższych grup górskich – Pasma Leskowca (918 m n.p.m.) i Łamanej Skąły (929 m n.p.m.) w Beskidzie Małym (na północnym zachodzie) oraz Pasma Koskowej Góry (866 m n.p.m.) w Beskidzie Makowskim (na północnym wschodzie). Znacząca część obszaru posiada unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze, które stały się przedmiotem ustawowej ochrony już w 1954 r., kiedy utworzony został Babiogórski Park Narodowy (BPN). Teren objęty granicami BPN został uznany za miejsce szczególne także w skali międzynarodowej i w 1977 r. włączony do światowej sieci rezerwatów biosfery UNESCO w ramach programu MAB - Man and the Biosphere („Człowiek i Biosfera”). W roku 2007 Babia Góra znalazła się także na liście miejsc, wchodzących w skład europejskiej sieci „Natura 2000”, zarówno jako obszar specjalnej ochrony ptaków, jak i obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej ze względu na wartość tutejszych siedlisk przyrodniczych.

Mapa obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

Inne bardzo cenne przyrodniczo tereny znajdujące się w granicach obszaru to „Rezerwat na Policy im. prof. Zenona Klemensiewicza” - utworzony w 1972 r. o powierzchni 58,70 ha, na północ od szczytu, na terenie gminy Zawoja oraz rezerwat przyrody „Na Policy” utworzony w 1998 r., o powierzchni 13,21 ha, na południe od szczytu, na terenie gminy Bystra-Sidzina. Rezerваты te chronią naturalny górnoreglowy bór świerkowy wraz z ostoją chronionych gatunków zwierząt, wśród których występuje m.in. głuszec, dla którego populacji pasmo Policy jest ostoją. Głównie z tego powodu teren pasma również został włączony do europejskiej sieci „Natura 2000” jako obszar specjalnej ochrony ptaków i znajduje się także na liście obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej ze względu na cenne siedliska przyrodnicze. Szczytowe partie pasma Leskowca i Łamanej Skały wraz z ich południowymi i południowo-wschodnimi stokami, położone w północno-zachodniej części obszaru, wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Beskidu Małego, utworzonego w 1998 r. celem ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych tej grupy górskiej. Południowo wschodnie tereny powiatu suskiego to część rozległego Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Łącznie na terenie sześciu gmin znajdują się obszaru chronionego krajobrazu co stanowi 66,67% całego obszaru.

4. Spójność historyczna i kulturowa

Ukształtowany przez lata folklor Podbabiogórze wpisuje się w ogólną formę kulturową polskiej góralszczyzny. Największy wpływ na charakter kultury ludowej Podbabiogórze miała trwająca od XIII do XVI wieku migracja wołoska, przynosząca z południa i wschodu Europy elementy folkloru bałkańskiego, węgierskiego, rusińskiego. Na Podbabiogórze doszło również do połączenia kultury pasterskiej z kulturą rolniczą, która dotarła tu wraz z osadnictwem z północy. W ujęciu

historyczno-etnograficznym na Podbabiogórze mieszkają trzy góralskie grupy. Najliczniejsi są Górale Babiogórscy, zamieszkujący południową część powiatu suskiego. Na zachodnich krańcach powiatu mieszkają Górale Żywieccy, a na jego wschodzie i północnym wschodzie Kliszczacy. Zanikające obecnie w wymiarze społecznym różnice etniczne znajdują swoje odzwierciedlenie w zachowanym folklorze słownym, muzycznym i tanecznym i są kultywowane przez liczne grupy artystyczne. Miejscowy folklor i tradycje Podbabiogórze poznać można m.in. podczas organizowanych tu różnych konkursów, festiwali i festynów. Takimi największymi, cyklicznymi imprezami folklorystycznymi są: Babiogórskie Podłazy – przegląd grup kołędniczych, Powiatowy Konkurs Potraw i Palm Wielkanocnych, Powiatowy Konkurs Gawędziarzy, Śpiewaków i Instrumentalistów Ludowych „Podbabiogórskie Posiady”, Suskie Spotkania z Folklorem, Tydzień Kultury Beskidzkiej, Powiatowe Dożynki, Babiogórska Jesień czy Święto Zabawki Ludowej. Z Podbabiogórze pochodzą znane i rozpoznawalne, nie tylko w Polsce, drewniane zabawki. Kolorowe ptaszki i koniki zaczęły być tu wytwarzane w połowie XIX w., kiedy powstał najstarszy, spośród wciąż czynnych, ośrodek zabawkarstwa ludowego w Polsce, nazywany przez etnografów ośrodkiem żywiecko-suskim. Obecnie, ze względu na aktywność twórców, można właściwie mówić o ośrodku stryszawskim, bo to w miejscowościach wchodzących w skład tej gminy wytwarzanych jest najwięcej drewnianych zabawek. Jest to zarazem jeden z najbardziej uznanych ośrodków tradycyjnego zabawkarstwa w Polsce. Drewniane, malowane ptaszki są dziś najbardziej rozpoznawalną zabawką i jednocześnie produktem markowym Stryszawy. W 2011 r. otwarto tu Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej ze stałą ekspozycją zabawkarstwa i punktem sprzedaży zabawek. Inne rodzaje popularnego na Podbabiogórze rękodzieła to hafciarstwo, wikliniarstwo i bibułkarstwo. Hafciarska wytwórczość rękodzielnicza rozkwitła zwłaszcza pod koniec XIX w., z chwilą otwarcia w Makowie Podhalańskim Krajowej Szkoły Hafciarskiej. Znane lokalnie wyroby zasłynęły wówczas szerzej, w tym również za granicą. W charakterystycznym dla makowskiej szkoły białym hafcie dominują drobne motywy roślinne, złożone głównie z różnego rodzaju kolistych kwiatków i gałązek z owalnymi listkami. Od wielu pokoleń w gminie Budzów całe rodziny zajmują się plecionkarstwem, zwanym również koszykarstwem. W przeszłości powstawały tu głównie kosze z wikliny. Współcześnie, z łuby, rzadziej z wikliny, wyrabiane są różne produkty o charakterze użytkowym lub pamiątkowym. Jest to obecnie zajęcie w części rzemieślnicze, w części noszące znamiona rękodzieła ludowego, choćby ze względu na ręczne, często niepowtarzalne zdobienia wyrobów. W wielu podbabiogórskich miejscowościach kultywowane są tradycje bibułkarskie – z kolorowej bibuły formowane są różnej wielkości kwiaty, pojedyncze i bukiety, wieńce i girlandy, gałązki z liśćmi i pękami oraz kwietne kompozycje w kształcie drzewka. Specyfika obszaru znajduje również swoje odzwierciedlenie w tradycjach kulinarnych Podbabiogórze. Najbardziej znanymi, tradycyjnymi potrawami miejscowej kuchni i jednocześnie produktami lokalnymi, są obecnie: żurek stryszawski, kwaśnica na świńskim ryżu, gęś po zembrzycku, bugle zembrzyckie, zawojski kołacz, a także, wyrabiane nie tylko na Podhalu, produkty z owczego mleka – oscypek i bundz. Kulinarne tradycje Podbabiogórze podtrzymywane są dzięki konkursom i przeglądów potraw regionalnych organizowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich.

Dziedzictwo historyczne Podbabiogórze ma swoje odzwierciedlenie w zachowanych zabytkach architektury. Wiele z nich jest cennymi przykładami dziedzictwa kulturowego na trwałe wpisany w historię regionu. Najbardziej znanym jest zespół zamkowo-parkowy w Suchej Beskidzkiej, zwany „Małym Wawelem”. Obecnie w obiekcie działa Muzeum Miejskie, które zajmuje pierwsze piętro południowego skrzydła zamku, a także galeria, punkt informacji turystycznej, hotel oraz restauracja. Swoją siedzibę ma tu też Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii. Do zamku przylega park, który zachował formę romantycznego założenia z 1. połowy XIX w. Znajduje się w nim m.in. neogotycki budynek oranżerii oraz tzw. „Domek Ogrodnika”, w którym urządzona jest ekspozycja etnograficzna. Kolejnym cennym obiektem pochodzącym również z przełomu XVI i XVII w. jest murowany dwór w Wysokiej. Inne zachowane obiekty architektoniczne świadczące o bogatej

przeszłości historycznej obszaru to: zespół kościelno-klasztorny w Suchej Beskidzkiej, w którego skład wchodzi: wzniesiony w latach 1613-1614 r. „stary” kościół – dawny klasztor kanoników regularnych (obecnie plebania) i trzy przykościelne kaplice z XVII w. oraz „nowy” kościół z XIX/XX w., otoczone kamiennym murem z bramą wjazdową.; trzy jordanowskie budynki wzniesione według projektu Jana Sas-Zubrzyckiego: narożny budynek z basztą (przełom XIX/XX w.), ratusz miejski (1911) i kościół parafialny Przenajświętszej Trójcy (1912) – sanktuarium maryjne z cieszącym się kultem obrazem Matki Bożej Trudnego Zawierzenia – Pani Jordanowskiej. Sanktuarium maryjnym jest też kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Makowie Podhalańskim, który obecny swój wygląd uzyskał po przebudowie dokonanej w latach 1828-1833. W ołtarzu głównym kościoła znajduje się XVI-wieczny, łaskami słynący obraz Matki Bożej Opiekunki i Królowej Rodzin. Do grupy najstarszych murowanych kościołów w powiecie suskim należą również: kościół pw. Trójcy Świętej w Bieńkówe (1793), kościół pw. św. Mikołaja w Sidzinie (1815-1825) i kościół pw. świętych Filipa i Jakuba w Osielcu (1838-1855).

Osobną wartość historyczną stanowią obiekty usytuowane na Szlaku Architektury Drewnianej, który powstał w 2001 roku z inicjatywy Województwa Małopolskiego. Po opracowaniu koncepcji szlaku i podpisaniu umowy z sąsiednimi województwami o współpracy w zakresie jego tworzenia w latach 2001-2003 wszystkie obiekty zostały oznakowane tablicami, a dojazd do nich znakami drogowymi. Na obszarze Podbabiogórza w ramach małopolskiej części Szlaku Architektury Drewnianej znajdują się: Kościół pw. św. ap. Piotra i Pawła w Lachowicach (jeden z najcenniejszych zabytków drewnianej architektury sakralnej w Małopolsce), Kościół pw. św. ap. Szymona i Judy w Łętowni, Kościół pw. św. Klemensa w Zawoi, Karczma „Rzym” w Suchej Beskidzkiej, Skansen w Sidzinie – Muzeum Kultury Ludowej oraz Skansen im. Józefa Żaka w Zawoi.

5. Spójność gospodarcza

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” zaobserwować można rosnącą ilość podmiotów gospodarczych. W ciągu pięciu lat liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wzrosła o 1060 i wynosiła w 2020 roku 8872 podmioty. Największy wzrost zanotowała gmina Jordanów (wzrost o 188 podmiotów), a najmniejszy wzrost zanotowała gmina Zembrzyce (wzrost o 50 podmiotów).

Nazwa	Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON	
	2015	2020
Jordanów (1)	600	697
Sucha Beskidzka (1)	1 302	1 357
Budzów (2)	631	779
Bystra-Sidzina (2)	548	671
Jordanów (2)	826	1 014
Maków Podhalański (3)	1 820	1 974
Stryszawa (2)	796	952
Zawoja (2)	817	906
Zembrzyce (2)	472	522

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Obszar działania LGD „Podbabiogórze” charakteryzuje się nie tylko potencjałem wzrostu podmiotów gospodarczych, ale również ich różnorodnością. Według Banku Danych Lokalnych w 2020 roku największa liczba podmiotów działała w sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe (130 podmiotów), G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (113 podmiotów), F – Budownictwo (85 podmiotów), H – transport i gospodarka

magazynowa (37 podmiotów) oraz w sekcji S i T – pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (32 podmioty).

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” znajduje się 3 811 gospodarstw rolnych o różnej powierzchni. Zdecydowanie najliczniejszą grupę gospodarstw rolnych stanowią te o powierzchni między 1, a 5 ha. Najwięcej gospodarstw ogólnie jak i tych o powierzchni od 1 do 5 ha znajduje się na terenie gminy Jordanów.

Gmina	Gospodarstwa rolne ogółem [2020]					
	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Jordanów (1)	181	4	158	11	5	3
Sucha Beskidzka (1)	100	0	94	3	0	0
Budzów (2)	559	6	518	32	0	3
Bystra-Sidzina (2)	516	12	445	53	0	0
Jordanów (2)	816	11	717	70	9	9
Maków Podhalański (3)	414	20	359	31	0	0
Stryszawa (2)	671	17	617	34	3	0
Zawoja (2)	301	15	265	17	0	0
Zembrzyce (2)	253	0	239	6	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” mimo rosnącej liczby podmiotów gospodarki nadal odznacza się ich niskim udziałem względem skali województwa. Według danych z Banku Danych Lokalnych liczba podmiotów gospodarki wpisanych do rejestru REGON była na obszarze działania Stowarzyszenia niższa, o 178,48 podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców, względem województwa małopolskiego. Zróżnicowanie i rosnąca liczba podmiotów jest dużym potencjałem na rozwój regionu. Ponadto na obszarze działania LGD są liczne gospodarstwa rolne. Największą liczbę stanowią te małe gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, których jest łącznie 3 497, a nastawione są głównie na zaspakajanie potrzeb własnych oraz na sprzedaż z wykorzystaniem krótkich łańcuchów dostaw. W związku z taką sytuacją gospodarczą regionu warto nadal inwestować w rozwój podmiotów gospodarki oraz w nowoczesne technologie wzmacniające znaczenia gospodarstw rolnych w regionie.

Zgodnie z danymi zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego „Małopolska 2030” na terenie województwa wyróżnia się kilka Miejskich Obszarów Funkcjonalnych. Na terenie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” ani w bezpośrednim sąsiedztwie żadne z takich obszarów się nie znajduje. Innymi danymi zawartymi w w/w dokumencie jest wskazanie, które gminy województwa małopolskiego są gminami zagrożonymi marginalizacją w obszarze społecznym, ekonomicznym i środowiskowym. Gminami charakteryzującymi się współczynnikiem poniżej -0,25, a więc gminami zmarginalizowane, jest: gmina Bystra-Sidzina, Zawoja oraz gmina Budzów. W lepszej sytuacji jest: gmina Jordanów i gmina Maków Podhalański, których współczynnik wynosi między -0,25, a 0,00. W jeszcze lepszej sytuacji omawianego obszaru jest: gmina Stryszawa i Zembrzyce, których współczynnik wynosi od 0,00 do 0,25. W najlepszej sytuacji jest miasto Jordanów i gmina Sucha Beskidzka, których współczynnik wynosi od 0,25 do 0,5 (co stanowi drugą najlepszą grupę gmin w województwie małopolskim).

6. Oferta spędzania czasu wolnego dla młodzieży i seniorów.

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” znajdują liczne zabytki oraz bogata i różnorodna flora i fauna co w połączeniu ze sobą daje bardzo atrakcyjny obszar do spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu. Jest to atrakcyjne nie tylko dla lokalnych mieszkańców, ale również na pojawiających się w okolicy turystów. Gmina Zawoja jest siedzibą utworzonego w 1954r. Babiogórskiego Parku Narodowego. W siedzibie BPN znajduje się Ośrodek Edukacyjny, w skład którego wchodzi Wystawa Stała i Ogród Roślin Babiogórskich.

Ponadto na obszarze znajdują się liczne szlaki turystyczne, które prowadzą przez urokliwe miejsca regionu jeszcze bardziej uatrakcyjniając ten obszar. Przykładem takich szlaków turystycznych są biegnące przez obszar gminy Bystra-Sidzina przebiegają cztery znakowane szlaki turystyczne, w tym czerwony – przez Halę Krupową, Policę na Babią Górę i zielony – z Sidziny do schroniska PTTK na Hali Krupowej, szlak niebieski Sidzina, Sołectwo - przez Toporzysko i Górę Ludwik (625 m) do wsi Wysoka oraz szlak czarny (najkrótsze dojście do schroniska) Sidzina, Wielka Polana (PKS, 650 m) - schronisko PTTK na Hali Krupowej .

Dla podtrzymania tradycji zabawkarskich w Stryżawie powstało Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej, gdzie dzieci i młodzież uczą się wytwarzania prostych zabawek. Tutaj mieści się również stała ekspozycja zabawek twórców z terenu Gminy Stryżawa, która jest wymarzonym miejscem do wypoczynku rodzinnego w pensjonatach prowadzących regionalną kuchnię, której podstawą są miejscowe, ekologiczne produkty.

Na terenie działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” znajduje się dobrze rozbudowana infrastruktura sportowa w postaci boisk, placów zabaw i siłowni plenerowych, która również mocno przyczynia się do możliwości spędzania czasu wolnego zarówno przez młodzież i jak i osoby w wieku senioralnym.

Zgodnie z danymi z systemu EKRS ministerstwa sprawiedliwości¹ na terenie Lokalnej Grupy Działania „Podbabiogórze” znajduje się łącznie 46 oddziałów Ochotniczej Straży Pożarnej, 15 Kół Gospodyń Wiejskich oraz 29 Klubów Sportowych (w tym 4 Stowarzyszenia). Na obszarze LGD znajdują się stowarzyszenia działające na rzecz trzeźwości, ekologii i kultury, aktywizacji społecznej i obywatelskiej, osób z niepełnosprawnością intelektualną, wspierania trzeźwości i leczenia osób uzależnionych i współuzależnionych, stowarzyszenia międzynarodowych inicjatyw kulturalnych, ekonomicznych i oświatowych. Ponadto na wskazanym obszarze znajdują się kółka rolnicze, orkiestra dęta, jordanowskie koło kultury ludowej, chór kameralny, ochotnicze grupa ratownicza, beskidzkie stowarzyszenie kombatanów i osób represjonowanych, uniwersytet III wieku, małopolski związek kolejarzy oraz babiogórskie stowarzyszenie emerytów, rencistów i inwalidów.

Bogaty krajobraz, bogate dziedzictwo kulturowe, infrastruktura sportowa, szlaki turystyczny oraz praca lokalnych NGO tworzą interesującą i zróżnicowaną ofertę spędzania czasu wolnego zarówno dla młodzieży jak i osób w wieku senioralnym. Należy zwrócić uwagę, że oferta mimo swej różnorodności nie jest w stanie zainteresować wszystkich mieszkańców.

¹ [System EKRS \(ms.gov.pl\)](https://ms.gov.pl)